

RABHADH

CAITHFEAR an Ceistpháipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an Scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduithe anseo ⇒

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA 2015

DÉ CÉADAOIN 17 MEITHEAMH MAIDIN 9:30 – 12:00

EACNAMAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist gearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

NÁ DEARMAD AN CEISTPHÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS LEIS AN/NA (bh)FREAGARLEABHA(I)R
A ÚSÁIDTEAR CHUN NA CEISTEANNA I ROINN B A FHREAGAIRT

ROINN A (100 marc)

Freagair sé cinn de na **naoi** gceist gearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

1. Tabhair breac-chuntas ar an bhfáth a bhfuil ‘rogha’ bunúsach i staidéar na heacnamaíochta.

(16 mharc)

2. (a) Mínigh coincheap an Phrionsabail Chomhimeallaigh d’ Iompraíocht Tomhaltóirí.

- (b) Ceannaíonn tomhaltóir 5 bhuidéal uisce ar €2.50 an ceann agus ocht mbéigeal ar €3 an ceann agus an margadh i gcothromaíocht.

Is é áirgiúlacht imeallach an chúigiú buidéal uisce ná 5 *util*.

Ríomh áirgiúlacht imeallach an ochtú béigeal.
(Taispeáin do chuid oibre.)

Do chuid oibre:

Freagra:

(16 mharc)

3. (a) Tabhair breac-chuntas ar an bpríomhfhreagracht atá ar Ghníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta (NTMA).

“Díolann an NTMA bannaí ar fiú €4bn iad ar thoradh íseal (0.867%) sa bhliain 2015.”

(Tuairisc: The Irish Times, Eanáir 2015)

- (b) An rud maith nó an drochrud do Rialtas na hÉireann é bannaí a dhíol ar thoradh íseal? Mínigh do fhreagra.

(16 mharc)

ROINN A (ar leanúint)

4. *Is eochairghné de Mhargadh Olagaplach é cóimheas ard comhchruinnithe.*

(a) Mínigh an ráiteas seo agus luaigh sampla **amháin**.

(b) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shlí a ngníomhaíonn olagaplaithe sa mhargadh:

(i) _____

(ii) _____

(16 mharc)

5. *“Is féidir le cánacha indíreacha a bheith aischéimnitheach ach tá buntáistí acu do rialtais freisin.”*

(a) Mínigh cad a chiallaíonn *cáin aischéimnitheach*.

(b) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste atá ag *cánachas indíreach* do rialtais:

(i) _____

(ii) _____

(16 mharc)

6. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** phríomhsmaoineamh a chuir na hEacnamaithe Clasaiceacha le smaointeoireacht na heacnamaíochta:

(i) _____

(ii) _____

(17 marc)

ROINN A (ar leanúint)

7. Léigh gach ráiteas thíos agus cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach é an ráiteas.
[Cuir tic (✓) sa bhosca cuí.]

RÁITEAS	FÍOR	BRÉAGACH
Más é +2.5 ioncamleasteachas an éilimh (YED) ar earra, is só-earra é.		
Má tá tras-phraghasleasteachas an éilimh (CED) diúltach, is féidir a rá gur earraí comhlántacha iad.		
Nuair a bhíonn an t-éileamh praghasleasteach, titfidh an t-ioncam iomlán má laghdaítear an praghas.		
Nuair a bhíonn mórán earraí gar-ionaid ar fáil, ba chóir go mbeadh éileamh an-leasteach ar aon earra acu.		

(17 marc)

8. (a) *“Tá an Euro (€) ar an leibhéal is ísle in aghaidh \$ Mheiriceá le ceithre bliana go leith anuas.”*
(Tuairisc: *The Irish Independent*, Eanáir 2015)
- Mínigh cad a chiallaíonn an ráiteas thuas.

- (b) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** iarmhairt eacnamaíochta a d’fhéadfadh a bheith ag an scéal sin do gheilleagar na hÉireann:

(i) _____

(ii) _____

(17 marc)

9. *“Ó 1990 i leith, is in Éirinn a tháinig an méadú is mó ar ionchas saoil daoine atá 65 bliain d’aois i mballstáit uile an AE.”* (Tuarascáil ECFE: *Sracfhéachaint ar chúrsaí Sláinte: An Eoraip 2014*)

Tabhair breac-chuntas ar **dhá** impleacht eacnamaíochta a d’fhéadfadh a bheith ag an scéal seo do gheilleagar na hÉireann **agus** ar bheart polasaí amháin a d’fhéadfadh an Rialtas a mheá mar fhreagairt.

(i) _____

(ii) _____

Polasaí Rialtais: _____

(17 marc)

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. (a) Taispeánann an tábla thíos sonraí an mhargaidh do Theilifiseáin Ardghléine 4G.

Praghas (€)	An Chainníocht á Éilítear ('000 aonad)	An Chainníocht a Sholáthraítear ('000 aonad)
1,000	20	120
800	30	80
600	50	50
400	80	30
200	120	20

- (i) Bain úsáid as an sonraí thuas agus tarraing léaráid a léireoidh cuar éileamh an mhargaidh agus cuar sholáthar an mhargaidh do Theilifiseáin 4G. Taispeáin an praghas agus an chainníocht de Theilifiseáin 4G ar a mbíonn an margadh seo i gcothromaíocht.
- (ii) Sainmhínigh an coincheap *cothromaíocht an mhargaidh*. Agus tú ag tagairt don mhargadh thuas, mínigh conas a bhaintear cothromaíocht amach. (30)
- (b) Tá margadh na cruithneachta i gcothromaíocht. Mínigh, le cabhair léaráide **ar leith** i **ngach** cás, na slite is dóichí a rachadh na staideanna margaidh seo a leanas i bhfeidhm ar staid chothromaíochta na cruithneachta:
- (i) Aimsir fhíorfhliuch
- (ii) Tá céatadán méadaitheach den daonra ag fulaingt le hailléirgí cruithneachta agus le héadulaingt ar chruithneacht
- (iii) Laghdú ar phraghas na hola. (30)
- (c) *I ndiaidh na méaduithe géara a tháinig le deireanas ar phraghas na cóiríochta príobháidí atá ar cíos, iarradh ar Rialtas na hÉireann rialúcháin ar phraghsanna/chíos (cíos uasta) a thabhairt isteach.*

Cuir comhairle ar an Aire Comhshaoil faoi na hiarmhairtí eacnamaíochta a d'fhéadfadh leanúint as idirghabháil an Rialtais sa mhargadh trí phraghas uasta a leagan síos do chóiríocht phríobháideach atá ar cíos. (15)

[75 marc]

2. (a) (i) Luaigh agus mínigh **dhá** shampla de bhacainní ar iontráil a bhíonn roimh ghnólachtaí atá ag iarraidh dul isteach i margadh monaplachta.
(ii) Mínigh, le cabhair léaráide, staid fhadtréimhseach cothromaíochta monaplaí. Cuir in iúl, ar do léaráid, an brabús a dhéanann an monaplaí. (35)
- (b) *Tig le monaplaí a bhrabúis a mhéadú má chleachtann sé idirdhealú praghsanna.*
- (i) Mínigh an coincheap *idirdhealú praghsanna*, agus tú ag úsáid sampla oiriúnach.
(ii) Luaigh agus mínigh na coinníollacha margaidh atá riachtanach chun go mbeadh idirdhealú praghsanna ann. (25)
- (c) *Tá an Coimisiún um Rialáil Fuinnimh (CER), rialaitheoir fuinnimh neamhspleách na hÉireann, ceaptha ina rialaitheoir neamhspleách eacnamaíochta ar sheirbhísí uisce poiblí na hÉireann.*

Déan plé ar cé acu ba chóir Uisce Éireann, fóntas nua uisce na hÉireann, a rialáil nó nár chóir. (15)
[75 marc]

3. (a) I gcás aon **dá** cheann de na trí phéire seo a leanas, déan idirdhealú idir an dá choincheap:
- Costas Imeachach agus Meánchostas
  - Costas Follasach agus Costas Intuigthe
  - Brabús Normálta agus Brabús Osnormálta. (20)
- (b) Taispeánann an tábla thíos aschur agus costais táirgeachta bÁCúis bhig.

Aonaid Aráin	Iomlán na gCostas (€)
0	100
100	200
200	280
300	330
400	360
500	450
600	600
700	770

- (i) Bain úsáid as na sonraí sa tábla thuas chun na ceisteanna seo a leanas a fhreagairt:
- Cad iad na **costais sheasta** a ghabhann le hoibriú an bhácúis seo? Mínigh do fhreagra.
  - Cad iad na **costais athraitheacha** a ghabhann le táirgeadh 300 builín aráin?
  - Cad é an **meánchostas** a ghabhann le táirgeadh 400 builín aráin?
- (ii) Bain úsáid as na sonraí atá sa tábla thuas agus tarraing graf **amháin** a thaispeánfaidh na nithe seo a leanas (is ceadmhach grafpháipéar a úsáid chun an cheist seo a dhéanamh):
- Iomlán na gcostas (cuir an lipéad IC ar an gcuair)
  - Iomlán na gcostas athraitheach (cuir an lipéad CA ar an gcuair)
  - Iomlán na gcostas seasta (cuir an lipéad CS ar an gcuair).
- (iii) Maidir leis an ngraf atá tarraingthe agat i gcuid (ii), an í an ghearrthréimhse nó an fhadtréimhse a léiríonn sé? Tabhair breac-chuntas ar chúis le do fhreagra. (35)
- (c) Déan plé ar bhairinneachtaí scála **agus** ar dhíbhairinneachtaí scála a d'fheadfadh a bheith ag an mbácús thuasluaite dá méadóidh sé a scála táirgeachta san fhadtréimhse. (20)

[75 marc]

4. (a) (i) Luaigh agus mínigh **dhá** ghné eacnamaíochta den fhiontraíocht mar thoisc tháirgeachta. (30)
(ii) Mínigh tábhacht an bhrabúis i ngeilleagar margaidh.
- (b) (i) Déan idirdhealú idir na téarmaí *caipiteal* agus *infheistíocht* mar a úsáideann eacnamaithe iad. (30)
(ii) Déan plé ar an gcás i bhfabhar infheistíocht Rialtais in iarnróid na hÉireann, **agus** ar an gcás ina coinne.
- (c) (i) Luaigh agus mínigh na **trí** chúis a chuir John Maynard Keynes chun tosaigh le sócmhainní a choinneáil i bhfoirm airgid thirim. (15)
(ii) Tabhair breac-chuntas ar phríomhthionchar **amháin** ar **gach** cúis díobh. (15)
- [75 marc]**

5. (a) (i) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** thoisc a chuireann teorainn le cumas na mbanc creidmheas a chruthú. (30)
(ii) Déan plé ar an bhfáth a gceaptar go bhfuil sé riachtanach an córas airgeadais a rialáil.
- (b) *In Eanáir 2015, thug Banc Ceannais Éireann (BCE) isteach srianta ar iasachtaí faoi choinne morgáistí ar thithe cónaithe (éarlaisí níos mó de dhíth faoi choinne iasachtaí morgáistí agus uasteorainneacha le hiasachtaí bunaithe ar ioncam).*
- Luaigh agus mínigh na hiarmhairtí eacnamaíochta a d'fhéadfadh a bheith ag na srianta seo do mhargadh réadmhaoine na hÉireann. (20)
- (c) *Bunaíodh Corparáid Bhaincéireacht Straitéiseach na hÉireann (SBCI) d'fhonn tacaíocht a thabhairt do ghnóthais bheaga agus mheánmhéide (SME) agus chun airgeadas a sholáthar ar théarmaí fabhracha (e.g. creidmheas ar chostas níos lú).*
- Déan plé ar na sochair eacnamaíochta a d'fhéadfadh a bheith le baint as cistí níos mó a bheith ar fáil ag earnáil na ngnóthas beag agus meánmhéide in Éirinn. (25)
- [75 marc]**

6. (a) “Ar an meán, bhí praghsanna, mar a thomhaiseann Innéacs Phraghsanna na dTomhaltóirí (IPT) iad, 0.1% níos airde i mí na Samhna 2014 ná mar a bhí i mí na Samhna 2013.”
(Staitisticí POS)
- (i) An gceapann tú gur tomhas beacht ar athruithe sa chostas maireachtála é IPT?
Mínigh do fhreagra.
- (ii) Déan plé ar **dhá** iarmhairt eacnamaíochta a d’fhéadfadh a bheith ag **díbhóilsciú** praghsanna do gheilleagar na hÉireann. (25)
- (b) Déanann eacnamaithe an dífhostaíocht a rangú i gcineálacha éagsúla.
- (i) Luaigh agus mínigh **trí** chineál dífhostaíochta.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar pholasaí cuí rialtais **amháin** i **ngach cás** chun dul i ngleic le **dhá** chineál dífhostaíochta díobh sin atá luaite agat i gcuid (i) thuas. (25)
- (c) De réir an tSuirbhé Náisiúnta Ráithiúil ar Theaghlaigh (QNHS), bhí ráta dífhostaíochta 11.1% ann sa tríú ráithe de 2014.
- (i) Ainmnigh foinse **amháin** eile de staitisticí dífhostaíochta a úsáidtear go coitianta in Éirinn.
- (ii) Luaigh agus mínigh na cúiseanna atá leis na difríochtaí atá idir an dá foinse.
- (iii) Tabhair breac-chuntas ar na hiarmhairtí eacnamaíochta d’airgeadas reatha an Rialtais a d’fhéadfadh a bheith ag méadú ar leibhéal na **fostaíochta** de thoradh ar bhiseach ar gheilleagar na hÉireann. (25)
- [75 marc]**
7. (a) (i) Mínigh, le cabhair léaraide, **Sreabhadh Ciorclach an Ioncaim** i ngeilleagar oscailte.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar an tionchar a d’fhéadfadh a bheith ag **gach** ceann díobh seo a leanas ar leibhéal Ioncam Náisiúnta na hÉireann:
- Méadú ar easpórtálacha na hÉireann
  - Méadú ar leibhéal an choigiltis. (35)
- (b) Déan plé ar **cheithre** thoisic ar chóir iad a chur san áireamh nuair a bhíonn staitisticí an ioncaim náisiúnta ó thíortha difriúla á gcur i gcomparáid lena chéile. (20)
- (c) *D’ardaigh Banc Ceannais na hÉireann (BCÉ) a réamhaisnéis i dtaca le fás geilleagrach in 2015 ó 3.4% go 3.7%. Thagair siad do bhorradh faoi chaiteachas tomhaltóirí agus infheisteoirí.*
(Ráiteas Ráithiúil an Bhainc Cheannais: R1 2015)
- (i) Sainmhínigh an téarma *fás geilleagrach*.
- (ii) Déan plé ar na costais **agus** ar na sochair a d’fhéadfaí a bheith ag gabháil le fás geilleagrach. (20)

[75 marc]

8. (a) “Spreagann easnamh sa Bhuiséad an geilleagar agus mar sin ba chóir é a spreagadh.”

Déan an ráiteas seo a phlé i dtaca le geilleagar na hÉireann de. Is ceadmhach duit aontú nó easaontú leis. (20)

- (b) (i) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** pholasaí a d’fhéadfadh Rialtas na hÉireann a chur sa mheá d’fhonn forbairt réigiúnach chothrom a chur i gcrích.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shochar eacnamaíochta atá le baint as forbairt réigiúnach chothrom ag pobail tuaithe. (25)

- (c) (i) Déan plé ar iarmhairtí eacnamaíochta na heisimirce do gheilleagar na hÉireann.
(ii) Cuir comhairle ar an Rialtas maidir le **dhá** pholasaí a d’fhéadfaí a thabhairt isteach i mBuiséad 2016 chun eisimircigh a spreagadh le filleadh ar Éirinn. (30)

[75 marc]

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán